

Cognoms de l'alumne/a _____ Nom _____ 1r curs grup _____
Matèria: Llengua catalana i literatura 1 Professora: Marta López Barberà

- En aquesta guia s'indiquen els treballs que has de fer i la matèria de la qual t'has d'examinar.
- **ÉS OBLIGATORI QUE PRESENTIS LA GUIA I ELS TREBALLS ABANS DE COMENÇAR L'EXAMEN. Sense guia o sense treballs, no podràs examinar-te. Aquest treball és el 10% de la nota final sempre que la qualificació de l'examen sigui igual o superior a 4,5.**

ACTIVITATS VARIANTS GEOGRÀFIQUES I REGISTRES

1. Intenteu esbrinar a quina varietat dialectal pertanyen cadascun dels textos següents i subratlleu-hi tres característiques pròpies del dialecte en qüestió:

a.- Feia dugues hores que l'esperava i m'estava morint de set; hagués donat qualsevol cosa per un got d'aigua! Allavòrens va aparèixer i em va dir que havia sigut tonta d'esperar-lo.

Bloc: _____ Dialecte: _____

b.- La revolució, la podem pas fer tots sols! Hi ha companys que han provat d'anar a les usines a l'hora de la sortida, mes els obrers els han pas escoltats i al contrari se n'han rigut.

Bloc: _____ Dialecte: _____

c.- Enyor la mar, enyor sa immensitat blavosa que semblava entrar-se'n a sa cabina per l'ull de bou d'aquell dia de primavera, camí de l'illa. I pens que mai tornaré a veure-la com era a s'horabaixa.

Bloc: _____ Dialecte: _____

d.- Llàstima que les coses haiguin nat com han nat, que si no, a hores d'ara jo encara viuria en aquell pis de l'Ensanxe que semblava un palau. Aquí per lo menos te cuiden, algo és algo.

Bloc: _____ Dialecte: _____

e.- Saluda la teua secretària de la meua part –digué mentre es dirigia a l'eixida. Pere Coll l'acompanyà fins a l'ascensor. jo parli jo menje jo parl jo canto [u] jo ballo [o] -Ja saps, Toni: si et veus en perill no dubtes a cridar el teu camarada. A Coll li ixqué una veu sorneguera. -En això confie.

Bloc: _____ Dialecte: _____

f.- Sem arribats a casa mes el peirer ha pas acabat la feina. Me queixi perquè ha deixat la casa força bruta. Per me tranquil·litzar, vaig a beure'm un veire d'aiguardent.

Bloc: _____ Dialecte: _____

g.- ...lo sinyor Lleganya, dius? On vas a parar! -Que se la mirae a missa amb los seus ullassos de sípia com si se la volgués menjar viva!

Bloc: _____ Dialecte: _____

h.- -Ni te vullc ni te voldré; debaes te calfes el cap. -Xica, si oïra ton pare eixa expressió que has soltat! -Mon pare està en tu molt cego.. -Perquè ho mereixc.

Bloc: _____ Dialecte: _____

i.- Ous colgats. Se posa una cassola aigo i una xícara de vinagre; s'hi estrellen ets ous quan s'aigo bull. Així han de bullir tres o quatre minuts; se treuen i se tiren dins aigo freda. Se fa a part una salsa amb cuerada de saïm, un poc de trufa, una cueradeta de farina fusa i s'hi afegeix llet.

Bloc: _____ Dialecte: _____

j.- Pep: treu-te de seguida les espartenyas i no m'embrutos lo terra de fang, que aquesta tarda hai fregat! -Sí, dona... -I vés a donar de menjar a les vaques, que ja fa estona que les sinto ganyolar per l'estable

Bloc: _____ Dialecte: _____

k.- Jo só contenta i cant d'alegria, pe'aquest regal que'l cel mos ha donat, ma tenc un pensament que me tormenta, i és que si plora... no puc reposar, ma jo li dic: "Angelino, fes de bo, que te cant: ninna, nanna, ninna, oh!"

Bloc: _____ Dialecte: _____

l.- Per jo no té importanci. Són coses d'al·lots. Si es nin te treu sa llengo gires coa i li dius a donya Caterina que l'ha tret.

Bloc: _____ Dialecte: _____

2. Ompliu la graella amb l'equivalent de les paraules d'aquests dialectes:

Central i occidental	Balear
gos	
gat	
el/la	
	qualcú/cualqun
	doblers
	per ventura
barret	

Central	Valencià	Balear
	parèixer	pareixer
tarda		
	agranar	agranar/ agranallar
nen		

Central i balear	Nord-occidental i valencià
mirall	
meva, teva, seva	
néixer	

Central	Occidental i balear
escombra	
	peresa
	redó

Mot dialectal	Dialecte	Sinònim en estàndard oriental
veire	rossellonès	
indiriz	alguerès	
	nord-occidental	pits
trunyelles	balear	
	nord -occidental/ tortosí	poma
poal	nord -occidental/balear	
prompte	valencià	
froment	alguerès	
xot	balear	xai/ anyell
calces	balear/ nord- occidental/ tortosí	
	rossellonès	ànec
rabosa	nord -occidental	
dacsa	valencià / formentera	
coa	nord- occidental / valencià	
	alguerès	sargantana
gonella	alguerès	
	valencià	arracada
roí	valencià	
eixir	valencià	
	valencià	patata
	valencià	robar

3. Llegiu el text i resoleu les qüestions que es plantegen:

La pell és l'òrgan més extens de l'ésser humà i, per la seva funció de barrera, està exposada a múltiples agressions externes, com ara traumatismes, radiacions o agents infecciosos. Es compon fonamentalment de dues capes: una de més externa o epidermis, que actua com a barrera i es renova constantment, i una altra de més interna anomenada dermis, la funció de la qual és de sustentació, i que conté els vasos sanguinis, les glàndules i els terminals nerviosos de la pell.

Les cèl.lules responsables de fabricar el color a la pell s'anomenen melanòcits i se situen entre ambdues capes. Elaboren un pigment, la melanina, que després «inecten» o transfereixen a les cèl.lules de les capes superiors, i que és responsable del color de la pell, dels cabells i dels ulls. La funció principal de la melanina és la de protegir la pell dels efectes nocius de la radiació ultraviolada del sol. Quan la pell s'exposa al sol, els melanòcits transfereixen el pigment ja fabricat a les cèl.lules adjacents i produeixen nova melanina (efecte bronzejador tardà).

La transformació maligna dels melanòcits dona origen al melanoma, un tipus de càncer de pell de comportament agressiu que es pot curar si es diagnostica i s'extirpa a temps. La incidència d'aquest tumor ha anat augmentant en les últimes dècades de forma exponencial, en relació amb la modificació dels hàbits d'exposició solar de la població. Aquesta incidència és màxima entre la població blanca d' Austràlia i Nova Zelanda, i mínima entre les persones de pells pigmentades.

El melanoma pot aparèixer en qualsevol localització de la pell o de les mucoses, fins i tot en els palmells o plantes, en els genitals, entre els cabells, o sota les ungles. De forma més infreqüent també es pot desenvolupar en les estructures de l'ull. Habitualment es manifesta en forma de lesió pigmentada (piga o *nevus*) que pot aparèixer de nou o a partir d'un canvi en una lesió prèvia normal. En les fases inicials la taca no sol tenir relleu ni causa cap tipus de molèstia, tot i que a mesura que el tumor creix, pot aparèixer picor o fins i tot sagnat.

Cristina Paradelo, *El càncer de pell*.

a. A quin registre pertany aquest text? Explica-ho exemplificant-ho amb trets lingüístics que justifiquin la resposta.

b. Defineix els termes següents: *traumatisme*, *agent infecció*s, *sustentació*, *glàndula*, *piga*.

c. D'acord amb el text, indica si les afirmacions següents són certes (C) o falses (F):

1. Els terminals nerviosos de la pell arriben fins a l'epidermis.
2. Els melanòcits se situen a la dermis.
3. La melanina és una cèl.lula que fabrica melanòcits.
4. El color de la pell i dels ulls depèn de la melanina.
5. La radiació del sol activa la transferència de melanina a les cèl.lules.
6. El melanoma és un càncer que pot ser maligne o benigne.
7. El càncer de pell és incurable.
8. Tota la població d' Austràlia, amb independència del color de la pell, té les mateixes probabilitats de patir un melanoma.
9. Tenir la pell pigmentada augmenta el risc de patir el melanoma.
10. El melanoma pot aparèixer a la planta del peu.
11. El melanoma pot començar sent una simple piga.

d. Reescriu el text en registre estàndard divulgatiu, de tal manera que sigui comprensible per a la major part de la població. Tingues cura a evitar tant com sigui possible els mots més específicament científics, a parafrasejar els conceptes més crítics, a construir les oracions de manera senzilla i concisa, etc.

CATEGORIES GRAMATICALS

4. Tenint en compte les normes de l'apòstrof, poseu el o l' i la o l'.

__ horari	__ ona	__ ianqui	__ UNESCO
__ olla	__ anormalitat	__ universitat	__ oli
__ Índia	__ 1	__ 11	__ hawaià
__ Ignasi	__ ema	__ utilitat	__ hall
__ ira	__ esnob	__ una (hora)	__ UEFA
__ institut	__ stop	__ ull	__ univers
__ handbol	__ handicap	__ hipòdrom	__ illa

5. Fixa't en les contraccions i passa al singular aquests sintagmes.

a) Per als infermers:

Des de les eixides:

b) Per a les úniques:

Cap als carrers:

c) Fins als barris:

Des de cals Pérez:

d) Amb els avantatges:

Dels handicaps:

6. Substitueix el “lo” incorrecte per la solució adient.

a) Una altra vegada em surts amb lo mateix!

b) Porti'm lo de sempre, si us plau.

c) Per lo que sembla, avui no vindran pas.

d) Fes-ho tot lo bé que sàpigues.

e) A lo millor guanyem el premi.

f) Arribarà, lo més tard, a les vuit del vespre.

g) Veniu lo més aviat possible.

h) Aquí tothom va a lo seu.

i) No saps lo simpàtica que era!

j) Lo que vàrem riure ahir amb en Josep!

7. Torna a escriure aquestes frases canviant la paraula remarcada per la que apareix entre parèntesis.

a) Lluny del menjador (habitació):

b) Alertats pel crit del llop (udol):

c) La veu del comandant (hostessa):

d) Acostumats al dubte (incertesa):

e) Una trucada de l'americà (ianqui):

f) Es queixa del cop (úlcer):

- g) La marca de l'esgarrinxada (unglada):
- h) La recòndita il·lusió del noi (íntima):
- i) Dolgut per la falsedat d'ell (hipocresia):
- j) Anem a la botiga? (hipermercat):

8. Canvia el gènere dels sintagmes següents:

- a) homes tranquils:
- b) emperador ventríloc:
- c) dona veloç:
- d) geòleg autodidacte:
- e) estudiant sorollós:
- f) hereu cortès:
- g) esposes felices:
- h) escriptor pobre:
- i) opositor apte:
- j) comptable íntegre:
- k) veí valent:
- l) savi boig:

9. Canvia el gènere de les frases següents:

- a) El pagès es va comprar una ovella, un ase, una cabra, un cavall i un porc.
- b) L'exdiputat ha estat rebut com un heroi.
- c) L'emperador farà d'actor perquè és tot un artista.
- d) El gendre del masover és l'oncle del pediatre.
- e) El meu amic, que és biòleg i fa de professor, té un alumne molt lleig.

10. Torna a escriure les oracions següents canviant el nombre dels substantius que ho permetin (en alguns casos hauràs de canviar el nombre d'altres paraules perquè l'oració tingui sentit):

- a) Agafa un paraigua i un guant
- b) A la meva neta li regalaré un globus i un casc
- c) Hi vaig cada dilluns
- d) El cafè em desvetlla però el te no
- e) Diré a la dermatòloga que em miri aquesta piga
- f) L'accés al resultat de l'anàlisi tindrà lloc quan s'acabi l'assaig
- g) He tingut un lapsus i no recordo quin tipus de text em vas ensenyar
- h) Aquest antropòleg ha afirmat que aquella raça no existeix
- i) El pressupost era escàs a causa de la crisi econòmica
- j) He portat un llapis per poder fer la pràctica de dibuix tècnic.

11. Completa les frases següents amb articles o demostratius (el, la, els, les, un, aquell, aquesta ..) adequats: (pots combinar els articles amb preposicions).

- a) Als meus fills els agrada molt la verdura, però _____ espinacs no gaire.
- b) _____ pudor que se sent per tota la casa és _____ lleixiu que es fa servir per fregar.
- c) Quan ha caigut de cap s'ha fet un trau a _____ front i s'ha trencat _____ dent.
- d) D'aquest conflicte en parlava _____ remarcable editorial del diari d'ahir.
- e) Quan acabeu de sentir _____ senyal podeu deixar un missatge.
- f) Si es va desmaiar, la primera cosa que havíeu de fer era prendre-li _____ pols.
- g) M'has dit que anaves a fer _____ son i no pas que pensaves dormir tota la tarda.
- h) No pugis _____ pendent corrents, perquè et quedaràs sense alè.
- i) S'estan fent una casa _____ afores de Sant Julià.
- j) Es va despertar sobtadament i va encendre _____ llum de la tauleta de nit.
- k) Em molesta _____ costum que tens de saltar-te _____ postres.

12. Completeu les oracions següents amb la forma verbal correcta del verb que hi ha entre parèntesis. No podeu utilitzar formes perifràstiques.

- a) Ja em diràs per què vols que ho _____ (fer) ells si no són les persones més indicades per a dur a terme aquesta missió.
- b) Aquests pastissers ara sempre es _____ (lluir) molt amb els pastissos que fan.
- c) La Maria va demanar al professor que li _____ (donar) més temps per a fer l'examen.
- d) La Maria s'ha passat el matí _____ (coure) els caragols ben a poc a poc.
- e) Vigileu! No _____ (voler) anar tan de pressa, que caureu!
- f) Si us plau. Quan us ho demanin, _____ (respondre) a totes les preguntes que us facin.
- g) Hem _____ (jeure) una estona després de dinar perquè estàvem cansadíssimes.
- h) Que faci el que li _____ (donar) la gana! Sempre va a la seva, aquest.

- i) No sé per què m'ha donat aquest seient. Provo d'asseure-m'hi i no hi _____ (cabere).
- j) _____ (voler) arribar d'hora però van fer tard per culpa de l'accident que van trobar a la carretera.

FUNCIONS SINTÀCTIQUES I PRONOMINALITZACIÓ

13. Substituïu els complements directes pels pronoms febles adequats de les frases següents:

- a. En Pere compra el cotxe.
- b. La Cinta no demana les propostes.
- c. Hem contractat obres.
- d. He dit el que sé.
- e. En Jordi regala tres entrades.
- f. La noia veu (a tu).
- g. Miquel, demana els xecs!
- h. Agafaré això.
- i. La Rosa ha banyat (a ella mateixa).
- j. Que tens prou espai?

14. Substituïu els complements indirectes pels pronoms febles adequats de les frases següents:

- a. En Pere compra el cotxe per a mi.
- b. La Cinta demana l'ordinador al company.
- c. Vull escriure (a elles) una carta.
- d. Deixa l'arxivador (a nosaltres) (present).
- e. En Joan compra caramels per a la seva mare.
- f. El cuiner serveix vi (a ell).
- g. El conferenciant parla (a nosaltres).
- h. Deixeu caure (a vosaltres) (imperatiu).
- i. No donis el berenar ni als nens ni a les nenes.
- j. L'home deixa material (a vosaltres).

15. Subratlla l'atribut i substituïu-lo pels pronoms febles adequats de les frases següents:

- a. En Miquel és alt.
- b. Aquells nois són els de la quarta planta.
- c. Aquella dona sembla la professora de català.
- d. Aquell color era lleig.
- e. Són les dues de la tarda.
- f. Aquella taula està trencada.
- g. Aquelles noies semblen les teves germanes.
- h. Sent valent, arribes lluny.
- i. No aparenta els cinquanta anys.
- j. L'Assumpta està malalta des de divendres.

16. Digueu les funcions dels sintagmes subratllats d'aquestes oracions (Atribut, CD, CI, C.Règim, C.Predicatiu, CC) i substituïu-los pel pronom feble adequat:

- a) Quan va tenir l'accident anava beguda.
- b) Aquest conserge no passa dia que no estigui malhumorat.
- c) Es conforma amb pocs diners.
- d) Treu les patates del sac.
- e) Es riuen de les seves propostes.
- f) Van deixar la capsa de galetes buida.
- g) Trucaré al servei d'atenció al client per queixar-me.
- h) La senyora Sara és molt rondinaire.
- i) Demà reservarem la plaça de pàrquing.
- j) Ja no viuen al fons de la vall.

17. Subratlla i digues quin és el complement directe i el complement indirecte d'aquestes oracions. A continuació pronominalitza'ls de manera que obtinguis combinacions binàries correctes:

- a) Cada dia porta els caramels als nens.
- b) Ha fet un ram de flors seques per a la núvia.
- c) Va llegir el conte al seu fill.
- d) Em fa vergonya explicar el que ha passat a la Laia.
- e) Ha regalat totes les joies a la seva neta.
- f) Aquesta tarda he de preparar un programa d'exercicis per als meus clients.
- g) Sempre posa excuses als professors.
- h) Portaré això als
- i) Porta aquestes cartes als veïns. nens de l'hospital.
- j) Porta aquests estris al pare.